

Editorial

Bru Laín i Albert Sales

Quan fa uns mesos vam començar a preparar aquest número 27 de la revista Barcelona Societat que teniu a les mans, treballàvem amb un títol provisional que feia referència al binomi o la relació entre “canvi climàtic” i “ciutats”. Va ser llavors que una de les persones col·laboradores de la revista ens va suggerir molt intel·ligentment modificar el títol. La idea, ens comentava, no era tan sols destacar que s’estava donant un “canvi” climàtic, sinó que aquest canvi constituïa ja una autèntica “emergència”. Tenia tota la raó, ja que aquest canvi constitueix una vertadera emergència tant pel que fa a la rapidesa vertiginosa amb què se succeeixen les transformacions en el clima, la biodiversitat, l’exhauriment de recursos, etc., com pel que fa a la dimensió de les transformacions i la profunditat de les conseqüències que aquestes tenen i tindran sobre àmplies capes de la població de tot el planeta. Quedava clar que el tema que ens ocupava i que calia identificar no era tan sols el d’un canvi, sinó el d’una vertadera emergència.

De la mateixa manera, vam creure oportú fer notar, ja des del títol d’aquest número, que aquesta emergència no té una dimensió singular o única, sinó que cal entendre-la com un fenomen divers, heterogeni, complex i plural. Per tant, no podíem parlar d’emergència climàtica, doncs, sinó més aviat d’“emergències climàtiques”. Utilitzar el plural en aquest cas ens ajudava a identificar el problema en la seva dimensió real, és a dir, diversa: les emergències es multipliquen o adopten diferents dimensions i afectacions si parlem sobre la diversitat de la flora i la fauna, sobre les afectacions en la salut de les persones, sobre les transformacions en els patrons atmosfèrics, la qualitat de les aigües, la reducció de la biodiversitat, la pol·lució de l’aire, etc.

Més enllà de les afectacions en la flora, la fauna i, en general, en els recursos naturals del planeta, les emergències climàtiques també tenen afectacions molt particulars si del

que parlem és del seu impacte en la població, en les persones. De nou, cal destacar que les emergències climàtiques tenen afectacions molt diverses en les persones, la seva salut, el seu benestar, la seva qualitat habitacional, el seu rendiment cognitiu o la seva situació econòmica, per citar tan sols algunes de les dimensions del problema. En aquest número de la revista Barcelona Societat hem cregut important centrar-nos en les afectacions tant en general que tenen a veure amb la justícia social, com en particular en aquells aspectes o dimensions relacionades amb qüestions de gènere, d'exclusió social i de pobresa en el context de la ciutat.

És en aquest sentit que aquest número l'obre un article de tribuna que centra el debat en una nova perspectiva a l'hora d'abordar els aspectes econòmics de l'ecologia. Ecologia i política no poden separar-se l'una de l'altra, i el que tradicionalment els clàssics van anomenar "economia política" cal reformular-ho avui en dia com a "ecologia política". Passem així de la reflexió més general i conceptual a la recerca més empírica i aplicada. És per això que el següent article ens proposa explorar el funcionament socioecològic del territori metropolità a través de deu indicadors. Les precipitacions i la temperatura, els usos del sòl, l'estat de la vegetació, les afectacions per incendis, l'estat de la biodiversitat i dels rius o el consum energètic són alguns indicadors clau per entendre la situació i la salut ambiental d'aquesta zona i, per tant, per poder-hi intervenir.

A partir d'aquest diagnòstic, també ens hem volgut preguntar sobre el paper que tenen les ciutats i, en particular, Barcelona, com a grans consumidores de recursos (aliments, aigua, energia, etc.), generadores d'una gran quantitat de residus i responsables, per tant, d'una part important de les emergències climàtiques. En aquest sentit, les ciutats es converteixen en grans concentracions urbanes que, per

definició, són insostenibles en termes ambientals si no s'adopten polítiques integrals i valentes encaminades a la ruralització tant del funcionament social com de l'activitat econòmica.

Si afirmem que les emergències climàtiques són múltiples, com ho són les seves afectacions, cal destacar una de les principals conseqüències sobre un dels aspectes clau de la justícia social: la precarietat energètica. I cal, així mateix, tenir en compte quina és la profunditat i la forma que adopta aquesta precarietat. En realitzar aquest exercici, ens adonem que l'actual model de negoci i de consum energètic no és que només sigui insostenible ecològicament, sinó que a més, té repercussions molt diferents segons el col·lectiu social a què ens referim. La precarietat energètica avui i a casa nostra té rostre de dona i, per tant, les propostes encaminades a superar-la parteixen necessàriament d'una òptica ecofeminista.

Tradicionalment, l'emergència climàtica ha estat un tema abordat per part dels estats o dels organismes supranacionals i, per tant, ha estat emmarcat en l'àmbit de les polítiques estatals o globals, els acords multilaterals, etc. Però les ciutats tenen un paper clau a l'hora de combatre aquestes emergències climàtiques que ha estat menys debatut. És per això que en aquest número de la revista també reflexionem sobre el seu impacte social en l'àmbit urbà, incloent-hi l'arquitectura institucional i les polítiques públiques urbanes, i aportem alguns elements clau per debatre també sobre com conceptualitzar la vulnerabilitat, la resiliència, la mitigació i l'adaptació del teixit urbà a les afectacions climàtiques actuals i futures. Pensem, doncs, en com les ciutats pateixen unes afectacions pròpies, però alhora en com són també un actor clau i protagonista de la lluita contra les emergències climàtiques.

Si parlem dels aspectes de la crisi climàtica relacionats amb la justícia social, cal tenir en compte la política energètica com un dels grans motors de l'equitat o la iniquitat social. Proposem, doncs, reflexionar sobre com avançar en la garantia del dret a l'energia i quin paper hi poden tenir diferents instàncies com el municipalisme i diversos sectors, com el social i el cooperativista. Posar de relleu el paper d'aquests actors implica necessàriament reconceptualitzar quin és l'espai i el paper que ha de tenir l'Administració pública. Us convidem a pensar, doncs, que la lluita contra les desigualtats no és només una tasca relativa a les polítiques socials, sinó també de la política energètica. Quina és la relació, si és que n'hi ha alguna, entre la política energètica i la política social?

Aquesta reflexió ens porta a fer un repàs de quin ha estat el paper que han tingut els anomenats "ajuntaments del canvi" en la darrera fase del cicle polític que es va obrir el 2015. Als ajuntaments de Madrid, Barcelona, Cadis o la Corunya, per citar només alguns casos, han aconseguit molts dels objectius que es plantejaven en matèria climàtica i de polítiques públiques de transició. No obstant això, també requereixen una anàlisi crítica sobre l'abast d'aquesta acció de govern que posi l'èmfasi en les limitacions, els obstacles o els límits que existeixen en l'àmbit municipal i que s'han trobat aquests consistoris. Ens preguntem, doncs, des de la perspectiva gramsciana, quins són els límits de la política municipal pel que fa a la lluita contra l'emergència climàtica per tal d'extreure'n lliçons útils de cara als futurs cicles polítics.

A la revista Barcelona Societat sempre dediquem un espai a l'anàlisi d'experiències concretes que per la seva singularitat requereixen una reflexió detallada. En aquest sentit, hem volgut fixar-nos en el projecte "Salut als carrers" que avalua els efectes mediambientals i en la salut que ha comportat el programa de les superilles en tres barris de la ciutat:

Poblenou, Sant Antoni i Horta. L'avaluació ha utilitzat mètodes tant quantitius com qualitatius per calcular aquest impacte, que de manera genèrica s'ha observat molt positiu. També hem dedicat un espai a la reflexió sobre la mobilitat urbana relacionant-la amb l'ús i les dinàmiques de transport protagonitzades per les dones i la seva relació amb la salut i la sostenibilitat. Les dones, de mitjana, fan un ús més intensiu que els homes del transport públic i, per tant, és en els seus patrons de mobilitat on cal explorar noves propostes perquè la mobilitat urbana sigui més sostenible i tingui menys afectacions en la salut. En tercer lloc, hem volgut analitzar la política dels "punts d'assessorament energètic" que es va posar en marxa fa uns anys i que ofereixen un servei important a les llars i consumidors de la ciutat. Finalment, presentem i analitzem el projecte "Adaptar escoles al canvi climàtic a través del verd, el blau i el gris", cofinançat pel programa *Urban Innovative Actions* de la Comissió Europea, que planteja intervencions en onze escoles amb mesures relatives a la natura, l'aigua i l'arquitectura. El projecte pretén incidir en la qualitat de vida de les criatures usuàries, però també dels seus entorns immediats i de la població dels barris a través de promoure els usos oberts dels patis dels mateixos centres.

Tal com constata la varietat d'articles d'aquest número de Barcelona Societat, les emergències climàtiques són múltiples, complexes i de llarg abast. Alhora també ho són les seves afectacions i conseqüències, que per regla general acostumen a ser més profundes i dràstiques en els col·lectiu de dones i, en general, en les poblacions més vulnerables. Així doncs, les reflexions i les propostes de futur encaminades a mitigar i redreçar la crisi climàtica han de partir de la realitat d'aquests col·lectius. Esperem que la lectura d'aquest número de la revista sigui una bona contribució en aquest sentit.